

Maandblad van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
gevestigd te Amsterdam

De wolf

door drs. B. Hanus

De bloeddorst die de wolf (*Canus Lupus*) werd en wordt toegeschreven heeft gewerkt als een vloek en werd de belangrijkste en doorslaggevende factor bij het uitroeien van deze prachtige zoogdieren in vrijwel alle landen van Europa.

Enkele tientallen jaren geleden kwam de wolf in grote delen van Europa nog talrijk voor. Maar men vond blijkbaar dat dit roofdier de oorzaak was van allerlei (vaak ingebeelde) ellende en derhalve moest het beest van de aardbodem verdwijnen. En — alle 'eer' daarvoor — de mens heeft dit karwei inderdaad met erg veel geduld en bloeddorstigheid geklaard... Tegenwoordig komt dit magnifieke zoogdier soms nog — zeer sporadisch — in enkele landen van Europa voor alsmede in een deel van Noord-Amerika, met name in Noordwest-Canada en Alaska, en in de Sovjet Unie in taiga-wouden en het zuidelijke deel van Siberië.

Men neemt b.v. aan dat er in Polen nog ca 200 exemplaren van dit grijze roofdier zijn (in 1908 waren er nog 1600); voor Tsjecho-Slowakije liggen de cijfers iets gunstiger; daar zouden nog ca 350 wolven leven. Dit is zonder twijfel te danken aan het feit dat de wolvenstand in dit land reeds enkele tientallen jaren, om precies te zijn sinds 1926, betrekkelijk streng onder controle wordt gehouden.

Ook in het noordelijk deel van Spanje komt de wolf nog zeer sporadisch voor, maar ondanks dit feit wordt dit dier daar nog steeds met dezelfde intensiteit als vroeger en met behulp van allerlei — zelfs de meest afschuwelijke — middelen vervolgd. In Scandinavië, waar de wolf kort na de Tweede Wereldoorlog nog algemeen in grote aantallen voorkwam, leeft tegenwoordig nog

maar een tweetal kleine groepen van deze prachtige grijze dieren die gezamenlijk ongeveer 20-25 exemplaren zouden tellen (volgens OSO, Finland).

In andere delen van de wereld zoals Alaska en Noordwest-Canada komt de wolf in het algemeen nog in bevredigende aantallen voor. Niettemin wordt de wolf ook daar langzaam en systematisch uitgeroeid. In Canada zijn weliswaar enkele maatregelen genomen die de gedeeltelijke bescherming van de wolvenstand zouden moeten garanderen, maar de praktijk is echter heel anders dan enkele staatsorganisaties gaarne willen suggereren.

Zo werd bijvoorbeeld in Brits Columbia, een deel van westelijk Canada, een zeer grote groep wolven afgeslacht toen deze in een strenge winter een groot stuk schaaap wilden bemachtigen, dat midden in het open veld lag (uiteraard bedoeld als lokaas). Bij het aanraken van de aantrekkelijk ruikende hap door de uitgehongerde dieren explodeerde een enorme bom die aan het lokaas was bevestigd. Het resultaat was uiterst tragisch: 14 prachtige lichtgrijze dieren werden ter plaatse gedood en 4 andere wolven stierven kort daarna aan de opgelopen verwondingen. De boer werd weliswaar ter verantwoording geroepen maar de straf was uiterst onvoldoende: voor het illegaal doden van 18 (beschermde) wolven werd de man veroordeeld tot een boete van ca f 280,— (d.w.z. ca f 15,55 per gedood dier), terwijl de boete voor het ongeoorloofd in bezit hebben van explosieven iets hoger lag, namelijk f 490,—!

Een andere situatie heerst er in de Sovjet Unie. In 1974 werd de stand van de wolven daar op totaal meer dan 40.000 stuks geschat (volgens FAPO, Karelsch Rusland).

Voornamelijk in het zuidwestelijke deel van Siberië schijnt de wolf zich goed op zijn gemak te voelen. De stand van deze prachtige roofdieren blijft hier dan ook bijzonder stabiel, ondanks hardnekkige pogingen van de mens, om ook deze soort, zo als in de meeste landen reeds is gebeurd, volledig uit te roeien.

Omgeving Cervenaja, USSR.

Ondanks het feit dat wij gerust een percentage van 50 van deze opgave mogen aftrekken om wat reëler te zijn ten aanzien van de huidige stand van de wolvenpopulatie aldaar, komen wij dan nog steeds uit op een indrukwekkend aantal van circa 20.000 exemplaren.

Maar ook in de Sovjet Unie worden de wolven drastisch en vaak met enorme verbetering vervolgd. De staat biedt zelfs een beloning van ongeveer f 325,— voor elke gedode wolf. In de gebieden waar de wolven het meest voorkomen, namelijk de uitgestrekte taiga-wouden en het zuidelijke deel van Siberië, worden deze dieren dan ook met ongelooflijke en mensonterende bloeddorstigheid vervolgd, waarbij men gebruik maakt van de modernste middelen zoals helicopters en vliegtuigen, van waaruit de wolven met zware boordmitrailleurs worden afgeslacht. 'De wolf vormt hier een groot gevaar voor land- en bosbouw en voor de bewoners, zodat wij genoodzaakt zijn deze maatregelen als enige oplossing te accepteren', aldus FAPO. Gelukkig kunnen we constateren dat ondanks de grote slacht-

partijen de huidige stand van de wolven in de Sovjet Unie nog steeds bijzonder stabiel is gebleven.

Tijdens onze expedities, die in 1972 en 1973 plaatsvonden, bezochten we enkele gebieden waar wij de wolf in zijn natuurlijke omgeving gedurende 11 maanden konden observeren. Als ik nu terugdenk aan het ogenblik dat wij eindelijk voor de eerste keer 'oog in oog' met de wolven kwamen te staan kan geen opwindender gedachte in mij opkomen.

De wolf (zie afb. 1) is een zoogdier dat ongeveer 120 tot 160 cm lang is. Zijn staartlengte bedraagt — afhankelijk van de geografische ligging van zijn biotoop — 30 tot 45 cm. De schouderhoogte is ook zeer variabel: in het algemeen bedraagt die bij volwassen exemplaren 55 tot 85 cm. Het gewicht van een volwassen goed doorvoede wolf kan in Siberië zelfs 95 kg bedragen; in het algemeen wegen de volwassen wolven in Europa en Amerika rond 45 kg.

De algemene verschijning van de wolf komt in grote trekken met die van een

Afb. 1 (schets: Wil Hanus)

In de meeste landen van Europa werd de wolf (*Canis lupus*), orde Carnivora, familie Canidae, volledig uitgeroeid. Alleen een gering aantal landen met name de Scandinavische landen, Polen, Tsjecho-Slowakije, de USSR en Spanje kunnen zich gelukkig prijzen dat zij deze prachtige roofdieren nog bezitten.

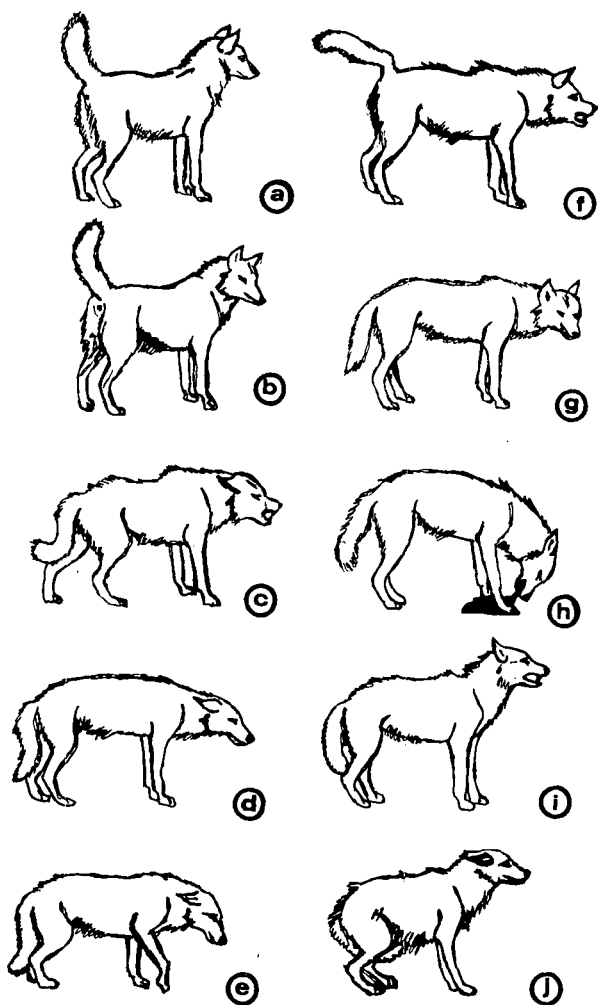
Duitse herdershond overeen. De oren van de wolf zijn echter breder en korter; de ogen zijn smaller en staan wat scher ingeplant. De kleur van de vacht is meestal grijs, waarbij in de zomerperiode deze grijze basiskleur door wat donkere tinten wordt aangevuld; in de wintermaanden is het tegenovergestelde het geval: de vacht wordt dan zilverachtig tot witgrijs. Algemene regels zijn er echter niet: de kleur kan — afhankelijk van hun biotoop — uitermate variëren. Zo hebben wij zuiver melkwhite wolven waargenomen in het uiterste noorden van Canada, maar in Scandinavië troffen we dieren aan die een donkerbruin getinte vacht hadden. Beigebruin komt veel voor bij wolven in de Russische taiga.

De wolf is — als de meeste vertegenwoordigers van de familie Canidae — een zeer geduldige jager met een enorm uithoudingsvermogen. Eén wolf of een groep van deze magnifieke dieren kan zijn prooi zelfs enige tientallen kilometers onafgebroken in hoog tempo vervolgen, waarbij het slachtoffer dan meestal door uitputting gedwongen de wedloop tenslotte opgeeft. Bij zo'n lange en in snel tempo verlopende achtervolging kan de hartslag zelfs het viervoudige van het normale ritme bereiken!

Evenals vele sociaal levende dieren is de wolf een bijzonder 'intelligent' roofdier, wat tot uiting komt in het feit dat hij een

perfect opgezette 'val' verkiest boven een marathonloop. Deze constatering wijkt dus af van wat veel zoölogen nog steeds beweren: als middel tot voedselverschaffing worden in de praktijk lange wedlopen meestal door kleine groepjes (families) of solitair levende exemplaren verkozen. Er zijn dan immers te weinig 'deelnemers' om het slachtoffer in een gecompliceerde hinderlaag te laten lopen.

Zoals reeds eerder vermeldt: de wolf is een uitgesproken sociaal dier. Hij leeft dan ook praktisch altijd in familie- of groepsverband. In de periode oktober tot en met december laten de wolven vaak een soms zeer lang gehuil horen. De functie van dit gehuil was tot voor kort niet bekend. Sommige biologen namen eenvoudig aan, dat het moest dienen om een metgezel op te roepen voor de komende paringsperiode. Dit is echter een ongegronde bewering; niets is minder waar. Bij vele personen speelde nóg een andere waarneming een rol: de maan die tijdens deze concerten scheen! Vaak was er namelijk, als de wolven hun hartverscheurende liederen aanhieven, een prachtige, soms volle, maan aan de donkerblauwe hemel te zien. Men concludeerde dan uiterst simpel: 'Er is een maan en er is een jankende wolf. De wolf staart naar de maan en zodoende hebben die iets met elkaar gemeen. Ze zoeken elkaar'.

Afb. 2. Uitdrukkingsmiddelen bij de wolf.

Let goed op de positie van de oren, staart, haren en ook de bek, die een hoofdrol spelen bij de communicatie tussen deze dieren:

- a) dominant en zelfverzekerd
- b) onzeker maar niet angstig
- c) onzekere dreiging uitgelokt door het offensief van een ander dier
- d) zeer bedrukte stemming
- e) onderdanige positie
- f) zelfverzekerde dreiging
- g) rustig, de normale stand
- h) normale stand tijdens eten
- i) defensieve waarschuwing
- j) toegeeflijke of bijzonder onderdanige positie

Veel van deze kenmerken zijn ook bij onze huishonden nog duidelijk waar te nemen.

Naar aanleiding van dergelijke uitlatingen ontstonden diverse mythen, die op die onzin waren gebaseerd.

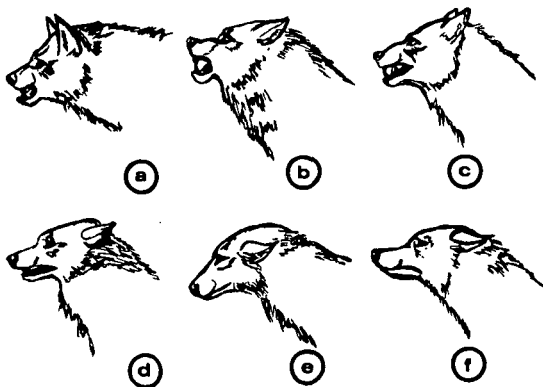
De echte oorzaak van het bekende wolvengehuil ligt echter op geheel ander terrein. Indien alleen maar afzonderlijke, eenzaam levende dieren dus, hun gehuil zouden laten horen, zou men gemakkelijk geneigd zijn de uitspraken van deze biologen als juist te accepteren, namelijk dat het in zo'n geval gaat over een contactroep tussen mannelijke en vrouwelijke exemplaren. De wolven musiceren echter niet alleen als solitair levende enkelingen maar juist – en veel vaker – in groepsverband; daarbij komt dan nog het belangrijke feit, dat de wolven niet alleen 's nachts hun roep laten horen, maar soms ook overdag.

De oplossing is een andere. Tijdens onze zeer uitgebreide speurtochten en observaties gedurende vele najaars- en wintermaanden hebben wij kunnen vaststellen dat dit geroep overwegend dient voor het oproepen van een andere groep soortgenoten! Vooral als er een reële dreiging van een uitermate strenge winter bestaat rachten kleine (onder normale omstandigheden zelfstandige) groepen en families andere groepen en solitair levende soortgenoten op te roepen; nadat het contact gelegd is komt een tijdelijke (in sommige gevallen zelfs een vaste) vereniging van twee of meer groepen tot stand. Deze 'fusie' komt zelden tot stand zonder enkele, meestal onbetekende, vechtpartijen tussen de leiders

van de betrokken groepen. Wij hebben echter in de meeste gevallen kunnen vaststellen dat de groepen zich uiteindelijk toch hebben verenigd en overgegaan zijn tot samenwerking. Deze vereniging van twee of meer groepen is vaak van uitzonderlijk belang, aangezien strenge winterperioden altijd eenvoudiger zijn te 'overwinnen' als de dieren in een grotere gemeenschap samenleven.

Nu zou men zich nog kunnen afvragen, waarom de wolven juist en hoofdzakelijk in heldere nachten en vaak bij volle maan hun roep laten horen. Het bevredigende antwoord is ook in dit geval voorhanden. Bij stormachtig of onrustig weer draagt het contactsignaal beslist niet zo ver (en is dus minder effectief) als tijdens rustige, vaak zelf windstille avonden en nachten. De wolven hebben een uitermate groot territorium en daarom benutten ze alleen maar tijden waarin hun communicatiemiddel ongestoord (verdragend) gebruikt kan worden. Een zichtbare volle maan, of gewoon het heldere maanlicht, hoort bij het rustige weertype waarin men deze wolvenconcerten kan horen. Bij onrustig weer en als regel dus een bewolkte hemel is er geen maan te zien en dan horen we praktisch geen wolvengeroep. Aangezien wolven overdag weinig actief zijn horen we, begrijpelijk genoeg, het gehuil van deze roofdieren voornamelijk 's nachts.

Door tot nu toe onbekende oorzaak voelen de wolven aan of de komende winter een streng of een mild karakter zal hebben. Aan de grootte van de afzonderlijke (pas gevormde) groepen kan men tamelijk nauwkeurig schatten of de komende winter streng of zacht zal zijn. In de regel betekent de vorming van kleine groepen (en daardoor minder pogingen tot wederzijdse opsporing en uiteindelijke vereniging: het veelvuldig roepen), b.v. groepen die niet meer dan 8 exemplaren tellen, dat er een zachte winterperiode komt. Indien men echter in late najaarsmaanden vaak het wolvengehuil hoort en ook grotere groepen van deze dieren aantreft wijzen deze feiten er duidelijk op dat de komende winter behoorlijk streng zal worden.

Afb. 3. Uitdrukkingsmimiek van de wolf.

- a) Zelfverzekerde en gevaarlijke dreiging
- b) Onzekere dreiging
- c) Zwakke defensie dreiging
- d) Zeer angstige defensie dreiging, het dier is zeer onzeker
- e) Het dier is bijzonder angstig om de komende gebeurtenissen
- f) Het dier voelt zich onderworpen en is zeer onzeker

De wolven paren, afhankelijk van de geografische positie van hun biotoop in de verschillende maanden van de periode oktober t/m maart. Evenals hun paringsperiode is ook de grootte van hun worp sterk afhankelijk van de geografische ligging van hun biotoop. In Europese gebieden zullen bij een worp zo'n 3 tot 9, in sporadische gevallen zelfs 11 jongen ter wereld gebracht worden, terwijl in de noordelijke gebieden van Azië en Amerika de worp iets omvangrijker zal zijn, namelijk 4 tot 12 jongen per worp, zeldzamer zelfs 14 nakomelingen.

De jongen worden in een goed beschut 'nest', meestal in het struikgewas, in holen, tussen boomwortels of in rotsspleten geworpen, waarna zij 10 tot 14 dagen blind blijven. In de eerste ca 30 dagen na de geboorte worden de welpen uitsluitend gezoogd, daarna voedt de wolf haar nakomelingen reeds bij met uitgebraakte resten van dierlijk voedsel. De wolven hebben trouwens een bijzonder goed ontwikkelde antiperistaltiek, zodat ze in de meeste gevallen, zelfs na het nuttigen van perfect maar kwaadaardig vergiftigd lokaas niet zullen sterken. In het algemeen zijn wolven zeer moeilijk zó te vergiftigen dat

de dood erop volgt. Toch is gif een veel gebruikt middel bij de bestrijding van wolvenpopulaties in Canada en Alaska. De maag van de moederwolf neutraliseert met gemak zelfs de hardnekkigste natuurlijke vergiften, zodat de jongen, zonder het minste gevaar het door hun moeder uitgebraakte voedsel kunnen verwerken.

Zoals vele andere sociaal levende dieren beschikken ook de wolven over een grote reeks van uitdrukkingswijzen, die zelfs een buitenstaander met een beetje onderscheidingsvermogen in verrukking kunnen brengen (zie afbeeldingen 2 en 3). De communicatie wordt hoofdzakelijk tot stand

gebracht door de vorm van het 'gezicht', de stand van staart, oren en haren alsook door de algemene lichaamshouding. Andere belangrijke communicatiemiddelen zijn de geurklieren die bij de wolven voornamelijk aan de onderzijde van de staartwortel duidelijk op te merken zijn. Ook de overbekende en soms lastige gewoonte van onze huisvrienden, de honden, het markeren van een bepaald gebied door geurvlaggen van urine, wordt gewoonlijk door alle wolven (niet alleen de mannelijke exemplaren) gebruikt. En tenslotte behoort ook het grommen, piepen en huilen tot de veel gebruikte en nuttige communicatiemiddelen van de wolf.

Afb. 4; zie pag. 131

W = windrichting

M = struikgewas

R = rendier

Aa = leider van de jagende groep (wolven)

a = volwassen leden van de jagende groep

sa = oude of nog te jonge en onervaren leden van de jagende groep

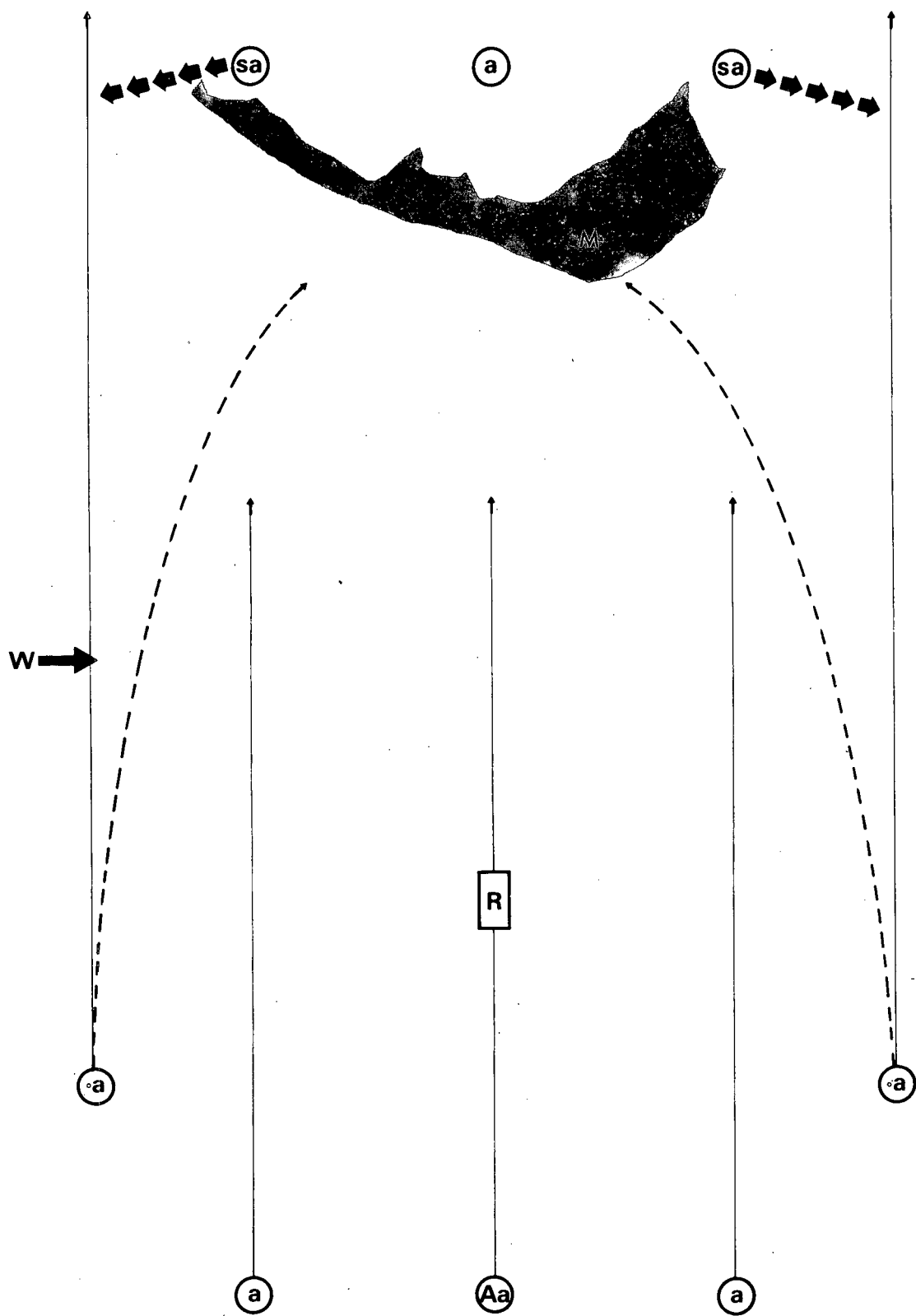
Als de wolven alleen op toendragebieden aangewezen zijn, die soms weinig heuvelachtig zijn en vrij goed overzichtelijk, verkiezen zij soms een jachtmethode, die op de bovenstaande schematische tekening wordt weergegeven.

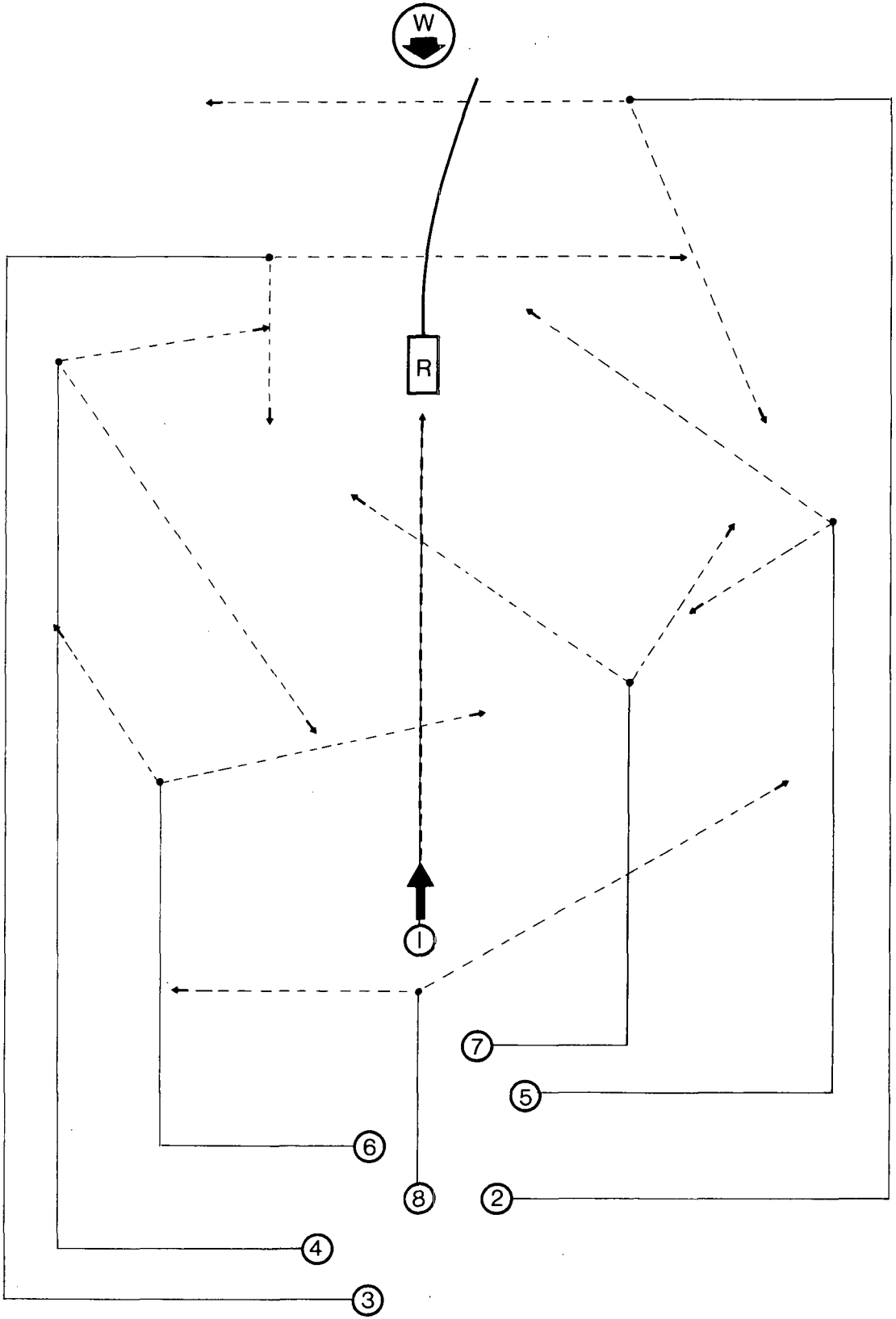
Het grazende rendier bemerkt vroegtijdig en op betrekkelijk grote afstand de nadering van zijn toekomstige aanvallers. Het terrein is namelijk in dit geval nogal vlak en heeft weinig struiken, die als camouflage voor de jagende roofdieren kunnen dienen.

Het geschrokken dier slaat op de vlucht en reeds binnen enkele seconden wordt het door zijn vervolgers nagezeten. De leider van de wolven neemt het initiatief (zoals gewoonlijk) en vervolgt in rechtstreekse richting het vluchtende dier. Twee andere leden van het jachtteam lopen parallel met hun leider op een afstand van ca 10 tot 30 m in identieke richting om een eventuele onverwachte verandering van de route van het vluchtende rendier te kunnen corrigeren. Dit hoofdzakelijk in het geval, dat hun toekomstige slachtoffer onverwachts zou kunnen keren en door tal van ingewikkelde bochten kans zou zien tussen zijn aanvallers door weg te glippen (dit gebeurt zeer vaak bijvoorbeeld bij damhert en eland). De andere twee drijvende leden van het jachtteam lopen iets voorwaarts, echter tevens parallel met de as van de vluchtroute (deze twee dieren zijn door een extra stip ten opzichte van de anderen gemarkeerd op onze tekening). Deze twee wolven zijn in het algemeen de meest ervaren dieren van de hele jagende groep (afgezien van hun leider) en zorgen in werkelijkheid er voor, dat de vluchteling, door hun toedoen, een bepaalde route moet kiezen, zonder dat hij hiervan bewust is.

Het opgejaagde dier wordt op deze manier, soms zelfs over enkele tientallen kilometers, onbewust door deze roofdieren zodanig gecorrigeerd, dat het, nog steeds met zijn achtervolgers op zijn hielen, tussen de zwijgende en (meestal tussen struiken, zoals in ons geval) goed verborgen overige leden van de wolvenfamilie belandt. Deze zwijgend wachtende dieren zijn in het algemeen jongere (minder ervaren) of juist oudere (snel vermoeide) dieren, die b.v. grote afstanden in snelle looppas onmogelijk zouden kunnen uithouden, zoals de overige leden van de familie. Deze verborgen jagers vallen dan ook het uitgeputte slachtoffer op een vaak zeer korte afstand aan, wat tot gevolg heeft, dat er geen ontsnappen meer mogelijk is...

Men neemt aan, dat ook onze herdershonden hun 'drijfgevoel' van hun stamouders, de wolven, hebben overgenomen, die juist deze instinctieve handeling toepassen bij drijfjachten en hinderlagen.

Zoals ik reeds eerder heb vermeld gebruiken wolven zelden alleen de jachtmethode die de volledige uitputting van het slachtoffer tot gevolg heeft, door het prooidier over lange afstanden te vervolgen. Slechts eenzaam levende exemplaren of kleine families benutten deze taktiek.

Onze grijze vrienden zijn namelijk – zoals wij mensen – vaak gemakzuchtig en bezitten een ‘vorm van intelligentie’, zodat zij vaak een perfect en feilloos georganiseerde hinderlaag voorbereiden die gebaseerd is op een vooruitziende blik, een grondige kennis van het betreffende jachtterrein, een vorm van kennis van de gedragspsychologie van hun toekomstige slachtoffer en nog een groot aantal belangrijke factoren. Het is bepaald onmogelijk zelfs maar een klein percentage van de door ons waargenomen wolven-hinderlagen uitvoerig te beschrijven. Toch wil ik graag minstens drie typen hinderlagen schematisch beschrijven, die door deze bewonderenswaardige dieren worden uitgekiend en benut en die tevens hun meest voorkomende strategieën vertegenwoordigen. (Zie afbeeldingen 4, 5 en 6)

Afb. 5; zie pag. 132

W = wind

R = slachtoffer: reebok

O = wolven

Nevenstaande schematische tekening stelt een van de meest gebruikte hinderlagen voor, die door de wolven voornamelijk in de Siberische gebieden worden opgezet.

De grazende, niets vermoedende reebok, die zijn toekomstige aanvallers, dankzij de (voor hem) ongunstige windrichting, niet had bemerkt, wordt door de – op veilige afstand tot staan gekomen – groep wolven in alle stilte en met de grootste voorzichtigheid omsingeld.

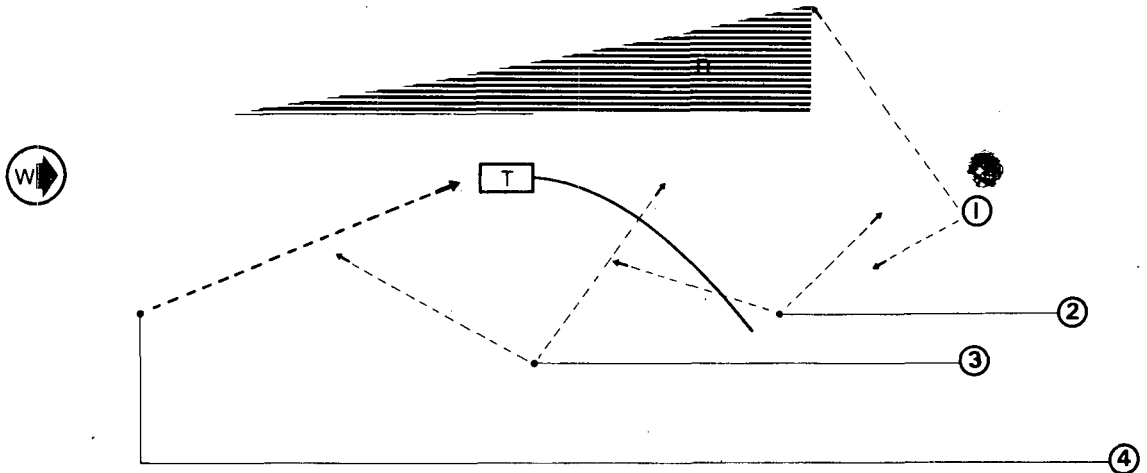
De wolven nummer 3 en 2 nemen als eersten hun posities in, die door de punten in de tekening zijn aangegeven. De leden van de jachtgroep, genummers 5, 6 en 7 nemen tevens hun vooruitgeschoven posities in. Dit gebeurt in alle stilte, zodat het grazende dier geen vermoeden koestert van het naderende onheil. De wolf nummer 8 verschuift zijn oorspronkelijke positie dicht achter zijn groepsleider, waarna de leider (nummer 1) een angstaanjagende kreet slaakt en in enorm tempo in de richting van de reebok rent. Het verschrikte dier verkiest in het algemeen de natuurlijke vluchtroute, die op onze tekening door een dikke lijn aangeduid is. Op het ogenblik echter, dat het doodsbanige dier de positie van de nog verborgen andere wolf (of wolven) nadert, is ons geval dus wolven nummer 2 en 3, wordt er van korte afstand door deze roofdieren een korte en meestal succesvolle aanval ondernomen. Zelfs in het geval, dat deze aanval nogmaals zou mislukken en het opgejaagde dier een andere richting neemt, wordt de reebok telkens met minimaal twee – en alweer nog steeds onzichtbare (wat het meest gevaarlijke is) aanvallers geconfronteerd.

Zoals wij duidelijk kunnen zien, vormt een jagend team van de grijze jagers een bepaalde gesloten ring, waaruit maar zeer zelden een slachtoffer weet te ontkomen. De dunne gestippelde lijnen duiden de richtingen en de gebieden daartussen aan, die door de afzonderlijke verborgen wolven dienen te worden bewaakt.

Zoals wij hebben kunnen vaststellen ‘bedenken’ onze grijze vrienden hinderlagen waarvan zelfs de beste strategen van het NATO-hoofdkwartier alleen maar kunnen dromen. Perfect, eenvoudig en toch in alle door ons waargenomen gevallen effectief.

Een jagende troep wolven verplaatst zich in gematigd looppastempo en altijd tegen de windrichting in, wat tot gevolg heeft dat het toekomstige slachtoffer de uitgehongerde jagers niet eerder in de gaten heeft dan de vervolgers hun prooi bemerken. De samenstelling van een dergelijk jachtteam is in het algemeen identiek aan die welke is weergegeven op afbeelding 7. De enige variatie die in het algemeen bij deze opstelling optreedt is het gevolg van de grotere of kleinere omvang van de groep.

In sommige beschrijvingen van het wolvenleven komen wij maar al te vaak de term kannibalisme tegen. Op grond van deze observaties kan ik oprecht verklaren dat de wolven zeer zelden tot een daad van kannibalisme overgaan. Als dat toch het geval is, is het te wijten aan een bijzonder actuele hongersnood, b.v. tijdens zeer strenge winters. Maar ook in zo’n geval worden

Afb. 6.

- R = rivier
T = toekomstig slachtoffer: reebok
O = wolven
W = wind

In het geval dat we hier getekend zien, hebben de jagende wolven hun slachtoffer bij een rivieroever bemerkt en aangezien de wind, zoals gewoonlijk, van de andere kant af komt, is hun slachtoffer niet door zijn reukorgaan tijdig gealarmeerd. De familie van deze jagende roofdieren stopt op een veilige afstand van het grazende dier en daarna nemen de afzonderlijke leden van de familie hun – bij voorbaat bepaalde – posities in.

Als eerste vertrekt wolf nummer 4 naar de plaats, die in ons geval door een stip is aangegeven. Dit gebeurt zeer voorzichtig en in stilte. Ter plaatse verbergt deze wolf zich b.v. in dichte struiken en wacht zwijgend tot door de leider het signaal tot de aanval wordt gegeven. Ook wolf nummer 3 neemt zijn positie in, wat wij op de afbeelding opnieuw aangegeven kunnen zien door een stip. Vervolgens nadert tenslotte de voorlaatste wolf nummer 2 de bepaalde plaats, waar hij zich zwijgend verbergt in afwachtende houding.

Onmiddellijk nadat door de leider het signaal wordt gegeven, loopt wolf nummer 4 vanuit de hinderlaag (zie dik gestippelde lijn) in de richting van de grazende en niets vermoedende reebok. Als het dier echter vroegtijdig door de geur wordt gewaarschuwd, verkiest het de vluchtroute die op de tekening door de dikke lijn is aangeduid. Daar wachten echter, nog steeds zwijgend... andere leden van de wolvenfamilie, die de reebok door een korte maar bliksemsnelle aanval verrassen.

In het geval dat zelfs deze aanval zou mislukken en het slachtoffer toch in voorwaartse richting zou proberen te vluchten nadert het dier de plaats van de leider van de groep, die door een eenvoudige ingreep de reebok bemachtigt. De kans op ontsnappen is dus uitermate gering.

Op de tekening zien we tevens de dun gestippelde lijnen, die de richtingen en het gebied aangeven, die door de afzonderlijke leden van de troep bewaakt dienen te worden. Bij iedere vluchtpoging zal het dier dus aan minstens twee wolven moeten ontsnappen, wat in de praktijk bijna onmogelijk is gebleken. Een zo perfect opgestelde val wordt vaak door vele kleine families van de grijze jagers met bijzonder veel succes opgezet.

Voor de duidelijkheid wil ik nogmaals benadrukken dat – hoe de jacht en hoe de belegering ook verloopt – dit altijd geschiedt onder algemeen stilzwijgen en dat het dus niet waar is wat vele biologen en 'ooggetuigen' beweren, dat de wolven vaak met enorm gehuil en gegrom aanvallen. In een dergelijk geval betreft het ongetwijfeld altijd het laatste stadium van de aanval zelf!

W

L

M

M*

M

M

M

M

S

S

S

A

A

alleen maar gewonde, oude, zieke en zwakke exemplaren – liefst van een concurrerende groep soortgenoten – aangevalen. In het algemeen is er dus absoluut geen sprake van een 'normaal' kannibalisme bij deze dieren.

Tijdens onze tochten en ons verblijf in de naaste omgeving van de wolven hebben wij van deze trotse vertegenwoordigers van de familie Canidae alleen maar hun goede zijde leren kennen. Dat is eenvoudig te verklaren: een wolf bezit – in tegenstelling tot de mens – geen kwade karaktertrekken. Dat de wolven naar voedsel verlangen, dat zij in leven willen blijven, waardoor zij genoodzaakt zijn hun prooi, soms op dramatische wijze, te bemachtigen, maakt ze nog geen bloeddorstige beesten. Bloeddorstig kunnen alleen diegenen worden genoemd die deze uiterst sympathieke dieren al eeuwenlang met verbetenheid hebben vervolgd en nog steeds vervolgen: de mensen. De wolf is – in tegenstelling tot de mens – een volstrekt onschuldig schepsel, want zijn jachtpatroon en zijn levenswijze zijn alleen maar door oeroude instincten gevormd.

De wijze woorden van Ovidius zijn dus ook duidelijk van toepassing op onze grijze vrienden:

ACTUS NON FACIT REUM, NISI MENS REA.

adres van de schrijver:

Afb. 7.

W = windrichting

L = leider van de groep (meestal vrouwelijk exemplaar)

M = volwassen leden van de groep

S = jonge, onervaren leden van de groep

A = oudere leden van de groep

Bij de jacht lopen de wolven in een looppas-tempo, met een gemiddelde snelheid van ca 25 km/uur, altijd tegen de richting van de wind. Ieder lid van een jachtteam heeft een bepaalde functie te vervullen, die door de leider vooraf wordt bepaald. Een zelfstandig exemplaar of een kleine jagende groep kan per dag een afstand van 100 km en meer zelfs afleggen zonder noemenswaardige rustpauzes.

Noot van de redactie:

Volgens een bericht in de Volkskrant van 30 december 1977 is in Finland de jacht op wolven geheel vrijgegeven in de periode van september tot maart; voorheen was daarvoor een speciale vergunning nodig. Deze nieuwe maatregel is vooral ingevoerd terwille van de boeren in het noorden van Finland, die van mening zijn dat de wolven gevaarlijk zijn voor hun kinderen en hun vee. Tegenstanders van deze nieuwe wet vrezen dat de wolvenstand in Finland nu met uitroeiing wordt bedreigd. Aldus een bericht in Nieuwsbrief Natuur no. 78-1, uitgave van de Raad van Europa.